

ILIRIAN ZHUPA
TË GJALLË DHE TË VDEKUR
POEZI

BOTIMET TOENA

ILIRIAN ZHUPA

Të gjallë
dhe të vdekur

Poezi

BOTIMET TOENA

Tiranë, 2015

Botuese: Irena Toçi

Recensentë: Shaban Murati, Korab Hoxha

Kryeredaktore: Sonila Kapo

Korredoktre letrare: Arlinda Rrushi

Përkujdesja grafike dhe kopertina: Albana Kuraj Gega

ISBN 978-9928-205-05-6

© Autori

© Botimet Toena 2015- 2016

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Nuk lejohet shumëfishimi i materialeve që përmban ky libër me asnjë mjet apo formë, as me fotokopje, as pjesërisht, pa lejen me shkrim të Botimeve Toena.

Botimet TOENA

Rr. "M. Gjollësja", K. Postare 1420, Tiranë

Tel.: + 355 4 22 40 116; 22 58 893

Fax: +355 4 22 40 117

E-mail: redaksia@toena.com.al

botimet.toena@gmail.com

[Http://www.toena.com.al](http://www.toena.com.al)

Atit, nēnēs, gruas, djemve...

AUTORI

PARAFJALË

Ky libër duhet të ishte botuar në vitin 1992, ose mbase në vitin 1993. Më saktë libri “Të gjallë dhe të vdekur” u paralajmërua me këtë titull përmes botimit të një cikli të gjerë poezish në gazetën “Drita” të 14 qershorit 1992. Tashmë, pas gati çerek shekulli, libri është dhe s’është po ai. Si autori, por edhe si lexuesi.

Qysh në moshën e hershme, kur botova poezitë e para, bëhen dyzet vjet. Kohë në të cilën e kam jetuar gjer në thelb edhe fjalën, edhe heshtjen, duke paguar e shpërblyer me tepri edhe për njëjërën, edhe për tjetrën. Me shpresën se poezia është pa moshë, një gjendje e përhershme dhe e brendshme; pa kalendar dhe me një “agjendë” të saktë e të qartë. Libri “Të gjallë e të vdekur”, bashkë me sivëllezërit e tij të lindur gjatë këtij çerek shekulli, ka ndenjur në sepete, duke bërë provën e rezistencës përballë rrjedhës së kohës.

Edhe autori është përpjekur të rezistojë përballë dashurisë dhe urrejtjes, luftës dhe paqes, fjalës dhe heshtjes, dritës dhe errësirës, mirësisë dhe ligësisë, besës dhe pabesisë, mëshirës dhe hakmarrjes, jetës dhe vdekjes; këto e të tjera produkte autoktone, që i ka ndier thekshëm mbi dhe nën lëkurë, të cilat në këtë vend ku jetojmë harlisen si në shtëpinë e vet.

Mendoj se libri e ka kaluar provën e heshtjes. Ndërkohë kur një brez tjetër shqipfolësish është rritur pa ditur asgjë për të e ndoshta edhe për autorin. Libri përbëhet nga ciklet: “Nën lëkurë”, “Mbi lëkurë” dhe poema “Qielli im”. Midis lëkurës dhe qiellit është futur cikli “Ura”, një dorë poezish të botuara në vitet 1975-1990, që janë marrë nga librat “Diell mbi kasketë”, “Poezi” - nderuar me Çmimin e Republikës, “Mos më pyet ku kam qenë” dhe “Pema e ëndrrës” -botim i “Rilindjes” së Prishtinës, nderuar me çmimin “Libri më i mirë i vitit”. Një urë në ndihmë të lexuesve të mi historikë dhe të lexuesve të rinj. Urë midis të gjallëve dhe të vdekurve të mi të këtij çerek shekulli (1991-2015).

Në libër janë futur fare pak poezi të reja, kryesisht ato që plotësojnë tablonë ekzistenciale të fillimit që është edhe fundi. Tema më e vjetër e ekzistencës do të jetë gjithmonë e re dhe e pazbuluar, sa kohë të fillojë dhe të mbarojë çdo qenie njerëzore. Ajo do të jetë një dëshmi prej fjalësh, jo prej sendesh. Shihini dhe prekini fjalët. Zhvishini, shkoqini, përtypini, ripërtypini. Pasi gjella jonë e vërtetë është fjala, ajo që mban gjallë shpirtin tonë edhe kur nuk jemi. Të tjerat, të cilat gjithmonë e më tepër i zotërojmë lakmiqarë, mbajnë gjallë vetëm trupin për një copë herë.

Lexuesi im i dashur!

Provo ta kapërcesh urën. Kërko nën lëkurën dhe mbi lëkurën tënde, udhëto në qiellin prej fjalësh. Mbas kësaj do të kemi rast të takohemi në vise të tjera fjalësh, që mezi çpresin të ulen në tryezën tuaj.

Ilirian Zhupa

Tiranë, shtator 2015

TË GJALLË
DHE TË VDEKUR
(1991-2015)

KOMBI IM

Kombi im,
Të kam komb në fyt,
As të vjell dot,
As të gëlltit.

Nën lëkurë...

ZOTAT U NGJITËN NË QIELL

Zotat u ngjitën në qiell dhe s'dinë më të zbresin,
Kanë frikë mos dheu nga lindën, është dheu ku duhet
të vdesin.

Tërë jetën kanë ndenjur mbi ne, kanë bubullirë mbi ne,
Sa krejt zakonshëm të pyesësh: “Qenë zota në qiell,
a re?!”.

Këmbejnë midis tyre buzëqeshje, tinguj e shenja
të fshehta,
Njëllon na përgjakin të dyja: fjala “e mençur” dhe heshtja.

Tani janë shumë larg nga toka e s'dinë të zbresin në tokë,
Na ruaj nga zotat, o ZOT!

(Botuar më 2.3.1991, RD)

ORËVE TË MBRËMJES

Këtu po bie mbrëmja, po ç'kohë është atje,
Dy-tri rrugë më tutje, dy-tri sheshe më tej.
Këtu po bie mbrëmja, po ç'kohë është atje?

Këtu po bie nata, po ç'kohë është atje,
Dy-tri fjalë më tutje, dy-tri ëndrra më tej.
Këtu po bie nata, po ç'kohë është atje?

Këtu po bie heshtja, po ç'kohë është atje,
Dy-tri jetë më tutje, dy-tri vdekje më tej.
Këtu po bie heshtja, po ç'kohë është atje?

ËNDËRR PËR DUART E TUA

Nuk përqafohemi më,
S'shikohemi.
Po duart e tua, e dashura ime,
M'u ulën mbi flokë si mjegulla.

Duart e tua paskan mbetur tek unë
Si hiri i zjarreve në shpella.

Nuk përqafohemi më,
Mallohem.
Po duart e tua, e dashura ime,
Rrjedhin brigjeve e lugjeve të fytyrës sime
Si shirat e vjeshtës përzënë nga era.

Duart e tua paskan mbetur tek unë
Si rrënjët e pemëve të shkulura në dhera.

Nuk përqafohemi më,
Harrohem.
Po duart e tua, e dashura ime,
Humbasin si ujërat,
Hyjnë nën lëkurë dhe bëjnë rrëmujë atje brenda...

Një jetë të tërë
Pres të dalin prej meje duart e tua,
Të më qetësojnë mua.

BURRI KA DALË NGA ZJARRI

Burri ka dalë nga zjarri, mes një nate të errët,
ku pikturohen tmerret,
Dhe është ndier i vetëm në këtë botë të qelqtë,
duke lënë shenja zjarresh përçark.
Ato shenja zjarresh janë bërë qenie të tjera
përmes klithmash, misteresh,
Dhe lozin me atë që kanë At'.

Pastaj flaka ka dalë nga burri, është bërë bukuri tronditëse,
është bërë grua,
Ka kaluar përmes tij lozonjare, e brishtë
dhe e ka lënë të presë si fëmijë.
Kjo ka të ngjarë të ketë ndodhur me shumëkënd,
po së pari, ka ndodhur me mua,
Kur u shfaqe ti!

Atëherë kam thënë me vete: “Ç’të bëj me bukurinë tënde,
me sytë e tu që magjepsin?
Ç’të bëj me zjarrin tim brufullues, që është Ti
e më djeg pa mëshirë?”.
Kam thirrur djajtë e zinj të më vijnë me të keqen,
po ty s’të ka trembur e keqja.
Kam thirrur engjëjt, të të marr me të mirë.

Ti veç ke heshtur. Po heshtja jote ka folur:
“Kot thërret frikën, pajtimin.
Burri ka dalë nga zjarri. Zjarri ka dalë nga burri.
Po flaka është grua gjithmonë...”.

Kështu të stepur nga nata, ndezim zjarrin që zgjohet
e zbukurohet te flaka,
E djeg qenien tonë.

FATE TË TRISHTË

... dhe qenia ime as loz, as çmendet...

Kanë ikur shpirtrat,
Kanë ngelur sendet...

UNË BESOJ TE FILLIMI I BOTËS

Fytyra ime iku pas teje me ca hijedrita malli e brengje,
Krahët mbetën cungje të tharë, rrëzuar në ajrin e njelmët,
Atje ku ish zemra shpupuriset hiri i ngrohtë i një ndjenje,
Që s'mund ta ndezin të tjerët.

Kishe ikur ti, larg dashurisë që thërriste me zërin e mekur,
E pas të ndoqi shpirti im bredharak si një fëmijë i çartur,
Vetëm trupi i braktisur në një skaj kohe kish mbetur,
Si një lëvozhgë e flakur.

Të priti atje, në një fundvjeshte e në një fillim dimri,
E gënjyen vezullimet e akullta dhe mjegullnajat e verbra,
Duke qenë i zbrazur, fillimisht kumbonte,
më vonë i humbi kumbimi,
U mbush me ujë, ajër e dhëra.

Tani shkoi vonë! Tepër vonë... Në qetësinë shurdhuese
që çmend,
Qenia ime u mbyll si molusk mes harresës, të ftohtës,
E brenda saj kërkon të krijojë qenien tënde,
në mos po, imazhin tënd,
Si në fillimet e botës.

ANDEJ TË MOS VISH

Ti je fati im që humb,
fati im që humb nëpër udhë,
që humb nëpër udhë - dashuri,
Përzënë nga dimrat dhe verat,
nga dimrat dhe verërat e erërat,
dhe verërat e erërat me shi.

Pas teje unë ngelem si guaska,
unë ngelem si guaska në breg,
si guaska në breg që trishton,
Jo heshtja, po malli për ty,
po malli për ty fishkëllen,
për ty fishkëllen deri vonë.

“Mos ik!”, të thërras me gjithë zë,
të thërras me gjithë zë marrëzisht,
me gjithë zë marrëzisht – mardhmërisht,
Dhe trupin mes rrugëve e lë,
mes rrugëve e lë pa mëshirë,
e lë pa mëshirë e të brishtë.

Ku humb as vetë nuk e di,
as vetë nuk e di ku firoj,
nuk e di ku firoj e ç'kërkoj,
Me mend paskam ardhur te ti,
paskam ardhur te ti që të vdes,
te ti që të vdes e të rroj.

Në kthefsh ndonjë ditë për shpirt,
ndonjë ditë për shpirt e për be,
për shpirt e për be e për fe,
Të lutem nga ike mos vish,
nga ike mos vish se gërmadhë,
gërmadhë dhe pyll është atje.

PËRTEJ...

Përtej jetës është vdekja: Po ç'është përtej vdekjes?
Përtej dashurisë është urrejtja: Po ç'është përtej urrejtjes?
Përtej dritës është errësira: Po ç'është përtej errësirës?
Përtej së keqes është e mira: Po ç'është përtej së mirës?
Përtej fajit është falja: Po ç'është përtej faljes?
Përtej heshtjes është fjala: Po ç'është përtej fjalës?
Përtej shpirtit është syri: Po ç'është përtej syrit?
Përtej zjarrit është hiri: Po ç'është përtej hirit?
Përtej engjëllit është djalli: Po ç'është përtej djallit?
Përtej harresës është malli: Po ç'është përtej mallit?

Përtej meje je ti: Po ç'është përtej teje?

RRENË E VËRTETË

Ditës i rrimë përballë,
Më pak të vdekur, më shumë të gjallë.

Natës përgjojmë të heshtur,
Më pak të gjallë, më shumë të vdekur.

Vetëm muzgut që tretet dhe agut,
U tregojmë plagët.

FJALËT E MIA PËR TY

Gjithmonë ke qenë e fshehur në vargjet dhe fjalët e mia,
siç fshihet uji në mugullimën e barit,
Siç fshihet gjethi dhe lulja nën lëvoren e rreshkur të pemës,
njollë e zezë nën degët e mpira.
Flokët e tu me krela që më mbulonin fytyrën,
kanë qenë dallgët e shkumëzuara të detit dhe ajrit,
Drita dhe errësira.

Krahët e shpendëve nuk fërfërijnë nëpër natë,
s'i besojnë pamjeve të veshura nga heshtja dhe terri,
Me kokat e tulatura nën pupla, bëjnë gjumin e bukur
të çlodhjes dhe lagen nga ëndrra të bardha ndijimi,
Gjersa të çmpikset agu, si një alkimi e fshehtë nga brufullon
dita me linja dhe ngjyra ylberi,
Triumfi dhe flijimi.

Po unë nuk jam dita, e dashura ime, as nata.

Ashtu siç nuk jam mëngjesi, mesdita dhe mbrëmja,
Unë jam një shtjellë e beftë dëshirash, midis klithmës
dhe mekjës, midis zgjimit të beftë dhe gjumit,
Midis lëndës së gjallë dhe gjendjes, midis epshit të ndezur
dhe stepjes, si midis jetës dhe vdekjes,
Diçka midis zjarrit dhe brumit.

Kështu janë dhe fjalët e mia që t'i nis përditë, si mesazhe
që hidhen në det, mbyllur mirë në shishet e vargjeve,
Në mos mbërritshin tek ti, me siguri do të mbërrijnë
në rrjetat e peshkatarëve.

DJEGIE

U dogja sërish nga një dritë e beftë syri.

Po hiri?

Ku është hiri?

MIQTË E MI SHKOJNË NË UDHË TË VET

Unë shkoj në udhën time, miqtë e mi në të vetat,
Pavarësisht nga qëllimet, udhët për fat s'janë të njëjtat.

Petrit Ruka ecën në një shteg të ngushtë
dhe këshillon plangprishësit,
Pertef Liçi ngre një shtëpi prej fjale dhe bën hesape
me një fije kashte mbi llërën e tij të nxirë nga dielli.
Preç Zogaj pret armëpushimet mes betejave politike,
megjithëse s'beson tek armëpushimet,
Besnik Mustafaj lëshon një buzëqeshje diplomatike
pas së cilës fsheh librat,
Elsa Ballauri shkon burgjeve e bën krushqi me gjakun tim,
Ali Aliu kërkon të fshehtat e fjalëve
i gatshëm të paguaj çdo çmim,
Xhevahir Spahiu shkel shenjat e kuqe të vijave të bardha,
Bardhyl Londo nuk e gjen dot Itakën e vet,
megjithëse është i bindur se vetëm Itaka mbetet,
Eqerem Basha nënqesh dhe përkthen heshtjet,

Ali Podrimja shtegton me lumin e vet
gjer në fundin e botës,
Milazim Krasniqi shkruan drama dhe rrit mjekrën
për inat të mediokërve,
Basri Çapriqi fëshfërin si lisi në tokë të shëndetshme,
Liri Seitllari mendon pranverë e ndien dimër në vete,
Agim Isaku zgjon me shkopin butaforik të parët,
Sabri Hamiti studion të vdekurit duke harruar të gjallët...

Të gjithë ecin në udhë të vet, duke më harruar mua.

Pikërisht se e dinë që nuk mund t'i harroj,
Pikërisht se e dinë që ende s'kam vdekur.